

Nobelseminariet på Orust den 7 december 2013 hos Fredsrörelsen på Orust.

Föredrag av juristen och författaren Fredrik Heffermehl med rubriken:

NOBELPRIS PÅ AVVÄGAR. Om Stortingets anpassning av fredspriset till Nato- och västintressen. Från antimilitarism till allmän humanism.

Fredrik låg hemma i influensa men skickade ett manus med citathänvisningar till sin bok "Nobels fredspris. Visionen som försvann". Manus lästes upp av undertecknad. De ibland rätt långa citaten lästes av Tomas Magnusson.

VAD VILLE NOBEL MED "PRISET TILL FREDSFÖRFÄKTARE"?

Nobels avsikt är sakens kärna. Arvslagen säger att testatorns vilja är avgörande. Men de norska politikerna har glömt både Nobel och testamentet och ersatt dem med ett allmänt pris för "fred". De har övertagit priset, svikit förtroendet och förskingrat pengar. 2007 upptäckte Fredrik detta. Testamentet måste vara utgångspunkten för all diskussion om priset. Det gäller främst vem som är berättigad till priset, men också vilka som ska sitta i priskommittén. De måste förstås ha kännedom om Nobels fredsvision och vara entusiastiska för folkrätt och global nedrustning som alternativ till militarism och militärt maktspel.

Detta utvecklas i ett citat från Heffermehls bok "Nobels fredspris. Visionen som försvann", sid 62-63. Där utreds vad Nobel avsåg med ordet "fredsförfäktare" hans avsikt med priset och mottagarna. Meriterna ska gälla verksamheter det senaste året och anses ha gjort mänskligheten störst nytta. **Nyckelbegreppen är fredsförfäktare, folkens förbrödring, avskaffande eller minskning av stående arméer och bildande och spridande av fredskongresser.** Begreppen hör ihop och utvisar vem som är "fredsförfäktare".

Tolkningen avgörs av testamentets förhistoria, där allt avgörs av Nobels kontakt med Bertha von Suttner som var epokens ledande förkämpe för fred. Nobel påverkades starkt av hennes bok "Ned med vapnen!" Nobels nyssnämnda kriterier är identiska med kärnan i dåtidens fredsrörelseprogram. Testamentets fredspris är ett direkt svar på Suttners vädjanden. (Detta klargörs i Heffermehls bok, sid 51-52.)

Den norska nobelkommittén säger att Heffermehl har ett speciellt synsätt som ingen instämmer i. Men hans syn på Suttners roll bekräftas av många andra, t o m av den sekreterare som tidigare satt längst tid i kommittén. Den väsentliga frågan för Nobelkommittén gäller vilka de "fredsförfäktare" är som Nobel beskrivit. Som framgår av nyckelbegreppen som nämns ovan är det lätt att besvara den frågan. Den tidens fredsidéer är lätta att känna igen för den som känner historien.

Kommitténs sekreterare 1909-46, Ragnar Moe, uttryckte sig glasklart i en bok om fredspriset och fredsrörelsen. Här sammanfattas sid 99 hos Heffermehl: I Nobels första testamente 1893 nämnde han bara kriteriet "skiljedom mellan länderna" som villkor för fredspriset. Moe påpekar att han i det slutliga testamente som nu gäller nämner ovannämnda nyckelbegrepp som "en vidare beskrivning som mer adekvat täckte olika aspekter av fredsrörelsens arbete på 1890-talet".

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT OCH UTVECKLING

Testamentet har få och ofullständiga direktiv. Inget sägs om en stiftelse eller förvaltning av pengar, utan endast om hur pristagare ska utses. Han beskrev mottagarna och vilka akademier och kommittéer som skulle utse dem. Priset till "fredsförfäktare" ska delas ut av en kommitté på fem personer valda av norska Stortinget. (Heffermehl, sid 91-92) Och de första decennierna tillhörde alla kommittéledamöter freds rörelsen eller hade starka band till den. Heffermehl anser att detta är en korrekt uppfattning om kvalifikationer för fredsarbete som nödvändiga för att sitta i kommittén. Och så tänkte Stortinget fram till andra världskriget, men efter kriget hade Arbetarpartiet egen majoritet och krävde att platserna i kommittén skulle fördelas mellan partierna efter valresultatet. Därefter blev platserna partiernas egendom. De största partierna använde platserna till att belöna trofasta partiveteraner. Till Nobels avsikter togs ingen hänsyn. Priset omskapades till ett allmänt fredspris. Allt som främjar freden – enligt norska politikernas uppfattning - blev avgörande. Och så har priset gradvis alltmer blivit ett redskap för norska politiker och norsk utrikespolitik, vilket först och främst betyder lojalitet med USA, Nato och EU.

EN KOMMITTÉ FÖR FREDSFOLK ELLER FÖR KRIGARE?

Heffermehl citerar sin bok, sidan 123, som följer, under rubriken "Norges utrikespolitiska intressen":

Hyllningstalet till 1953 års mottagare av Nobels fredspris lovordade en man som framför allt vägleddes av två ord: heder och självuppoftning, "som skulle föra honom över större områden av jorden och världshaven och under skyarna än någon befälhavare hade färdats före honom, och låta honom se mer slagfält och en större förödelse än någon general hade sett före honom och låta honom planera och leda större arméer och flottor och flygstridskrafter än historien någonsin har känt."

Orden som kommittén valde för att hylla den store USA-generalen George C. Marshall var förvisso blomstrande – väl ämnade att signalera ett fredspris totalt frikopplat från sina ursprungliga syften. (Slut citat)

I de testamentstrognas första två decennierna av kommitténs verksamhet finns två undantag: USAs president Theodore Roosevelt (1906) och USAs krigsminister och senare utrikesminister Elihu Root. Dessa krigsfrämjande pristagare utgör de första exemplen på hur priset följer norska utrikespolitiska intressen. Historieprofessorn Halfdan Koht påpekade dåförtiden att freds rörelsen i USA protesterat. Och han påpekade att Roosevelt såg USAs expansion som en stor välsignelse för hela mänskligheten och även om det skedde med vapenmakt och orättvisa skulle den till sist skapa fred och lycka. Inför hotet om sjökrig i norska vatten mellan de kapprustande Tyskland och Storbritannien motiverades priset då indirekt av nobelkommittén vars ordförande hade yttrat att Norge "behövde en stor vänskaplig granne – även om han är långt borta."

Det som nådde sin höjdpunkt med priset till Barack Obama 2009 har alltså en lång förhistoria. Obamas tacktal är dock den allvarligaste skymfen mot Nobel i prisets hela historia. Den mäktige ledaren av historiens mäktigaste och mest militaristiska stat fick använda Nobels pris som plattform för ett varmt försvar för kriget. Heffermehl har analyserat hans mästerligt formulerade tal som förförelse och illusion på 20 sidor i sin bok (sid 206-225) Ett smakprov: Obama: "Jag har talat om de frågor som måste finnas med i våra sinnen och våra hjärtan när vi väljer att föra krig". Genom att behandla kriget som en möjlig handlingsväg förnekade han den mest grundläggande av alla principer i folkrätten: Krig är förbjudet. Nästan ingenting

Obama sade var en större besvikelse än hans försummande av krigets lagar och hans faktiska avvisande av Förenta Nationerna.

Priset till EU gick också stick i stäv med Nobels avsikt. Statscheferna samlades i Oslo en måndag till prisceremoni och mottog priset för nedrustning, och på fredagen samlades de på nytt i Bryssel för att skriva ett avtal om ökat militärt samarbete, militär forskning, vapenproduktion, gemensamma vapentyper, militära övningar m m.

SITUATIONEN IDAG

Heffermehls arbete startade med en artikel i Aftenposten den 14 augusti 2007. Det har visat sig att det officiella Norge i dess hela bred är helt ovilligt att visa det minsta intresse för Nobel och detta oavsett mängden böcker och artiklar i tidningar och tidskrifter Heffermehl sprider. Hans bok på engelska är översatt till finska, kinesiska, svenska och spanska. Unison tystnad råder kring varje argument att testamentet är juridiskt bindande, att Nobels vilja skall respekteras och vad som egentligen är Nobels vilja. Heffermehls synsätt är uteslutet från debatten. Tidningsartiklar avvisas.

. Det sägs att ”Heffermehls åsikt är väl känd”. Men vad hjälper det, när man är enig om att bortse från den och aldrig kommentera den? Är detta demokrati? Och han tycker inte själv att hans åsikt är väl känd utan förträngd.

Från 2008 har Heffermehl försökt få stiftelsens tillsynsmyndighet, länsstyrelsen i Stockholm, att granska och fatta beslut för att säkra att fredspriset går till berättigade mottagare, d v s den fredsrörelse som arbetar för att avveckla militärmakten och välja en annan väg för mänskligheten. Det var detta som Nobel på detta område ansåg vara ”till mänsklighetens största nytta”.

Heffermehl mötte mycken motvilja. Men till slut, den 21 mars 2012, kom ett beslut om att testamentet skall följas och att Nobelstiftelsen i Stockholm är överordnad den norska Nobelkommittén. Detta har ännu inte lett till någon ny politik. EU fick priset 2012, OPCW fick det 2013. Men gradvis kommer vi att nå dit. Det är helt klart att denna sak inte kan lösas i den vanliga demokratiska och politiska debatten. Vi har mäktiga motståndare, hela det militära-industriella-politiska komplexet i västvärlden står emot oss. Det är de som äger fredspriset nu. Men det är **vårt** pris – och vi ska ha det tillbaka!

Översättning av manus, i tredje person, och citatsammandrag av Ola Friholt

Fredrik S. Heffermehls bok ”Nobels fredspris. Visionen som försvann” (Leopard förlag 2011) kan också beställas från Tomas Magnusson, tel. 0708-293197, e-mail gosta.tomas@gmail.com till priset 100:- kr plus porto.